

TÜRKİYE'DE SPORUN YÖNETSEL YAPISI İÇİNDE SPOR FEDERASYONLARI*

A. Faik İMAMOĞLU**

ÖZET

Türkiye'de spor alanında ilk ulusal örgütlenmeden bugüne kadar sporun yönetimine dair arayışlar sürekli gündeme gelmiştir. Bu bağlamda yönetsel anlamda ilk kez Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı ile örgütlenen Türk sporu zaman içerisinde çeşitli yapısal değişikliklere uğramış, spor federasyonları da bu değişimin içerisinde varlıklarını sürdürmüşlerdir. Uzun yıllardır Türk spor sisteminin yönetsel yapısında yeniden yapılanma ihtiyaçları dile getirilmekte, bu yapısal değişim ihtiyacının özellikle spor federasyonları açısından önemine işaret edilmektedir. Gerçekleştirilmesi düşünülen yeni yapıyla spor federasyonlarının özerk bir yönetim modeline kavuşturulması hedeflenmekte, böylece etkinlik ve verimliliğin artırılacağı vurgulanmaktadır.

Bu çerçevede Türkiye'de sporun yönetsel yapısı ve bu yapı içinde spor federasyonlarının görünümü yakın tarihsel gelişim süreci içinde verilecek ve özellikle yapısal değişim gerekliliği vurgulanarak bugüne ışık tutulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Spor Yönetimi, Spor Federasyonları.

SPORT FEDERATIONS IN THE MANAGERIAL STRUCTURE OF SPORT IN TURKEY

ABSTRACT

The search regarding to the sport management has become a current issue in Turkey since the early national organizations of sports. In this context, the Turkish sport which was firstly organized by the Turkey Training Society Association has various structural changes in time, and sport federations existed in this change. For a long time, the need of reconstruction of the managerial system of Turkish sport was expressed and the importance of the need of this structural change according to sport federations was pointed out. With the new structure thought to be formed it is targeted that the sport federations to have an autonomous management model, thus their efficiency and productivity would be increased.

In this context, the vision of the sport federations in their recent historical development is given, and particularly by emphasizing the need of structural change it is tried to guide today's conditions.

Keywords: Sport Management, Sport Federations.

Geliş tarihi: 04.10.2010; Yayına kabul tarihi: 27.10.2010

* 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi (27-29 Ekim 2002, Antalya) kapsamında düzenlenen "Spor Yönetimi" konulu panelde yapılan konuşma.

** Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA.

Not: Çalışmanın sunumundan sonra Türk Spor Yönetiminde meydana gelen değişiklikler yazarın doktora öğrencisi E.Esra ERTURAN ÖĞÜT tarafından ilgili sayfa sonunda dip notlarla gösterilmiştir.

GİRİŞ

Türkiye’de sporun fiili yönetiminden sorumlu kuruluş olan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün*, sporun toplumdan dengeli bir şekilde yayılıp gelişmesini sağlamak, her yaş ve kesimdeki vatandaşa spor yaptıracak ortamı hazırlamak gibi temel görevleri yerine getirmedeki performansı öteden beri spor kamuoyunda tartışılmakta ve spor yönetiminin yeniden yapılandırılması gereği sıklıkla dile getirilmektedir. Spor yönetiminin yeniden yapılandırılması tartışmalarında üzerinde en çok durulan konunun da spor federasyonlarının özerkleşmesi olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, kendi görev alanı içine giren ulusal ve uluslararası spor organizasyonlarının düzenlenmesini, bünyesinde yer alan spor federasyonları vasıtasıyla gerçekleştirmektedir.

Bu nedenle, Türkiye’de spor federasyonları, her ne kadar bir üst kuruluşa (GSGM) bağlı olsalar bile, faaliyetlerinde etkin ve verimli olabilmek, çabuk ve bağımsız karar alabilmek için idari ve mali açıdan serbest hareket edebilecekleri bir yapıya kavuşmaları gerekmektedir. Söz konusu bu yapı, ya da başka bir deyişle, spor federasyonlarının yeniden yapılanmasında hedefin “özerkleşme” olduğu hemen her platformda dile getirilmektedir**.

Bu çerçevede Türkiye’de sporun yönetsel yapısı ve bu yapı içinde spor federasyonlarının görünümü yakın tarihsel gelişim süreci içinde verilecek ve özellikle yapısal değişim gerekliliği vurgulanarak bugüne ışık tutulmaya çalışılacaktır.

Yakın Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Türkiye’de Sporun Yönetim Yapısı

Bugünkü Türk spor yönetimi ve örgütsel yapısı tarihsel bir gelişme süreci sonunda ortaya çıkmıştır. Hiç şüphesiz Türkiye’de sporun ilk örgütlenme çalışmalarından bugüne zaman içinde beliren ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçları karşılamak üzere yapılan değişikliklerle bir gelişme süreci yaşanmıştır. Bu süreç genel çizgileri ile ele alındığında Türkiye’de spor yönetiminin yakın tarihsel gelişimi de göz önüne gelecektir.

Türkiye’de sporun kulüplerüstü, örgütlü ve düzenli bir yapıya kavuşturulması amacıyla spor kulüplerinin bir araya gelerek yürüttükleri çalışmalar sonucunda 22 Mayıs 1922 tarihinde “ilk spor örgütü olarak da kabul edilen” (BTUM, 1943; Fişek, 1985: 94, 95) Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının (TİCİ) kurulmasıyla “yalnızca üye kulüpleri değil, kendisi de özel hukuk tüzel kişisi olarak gerçek bir federatif yapı şeklinde yasallık kazanan Türkiye’nin bu ilk ulusal spor örgütü” (Fişek, 1985: 95), kuruluş nizamnamesinde

* Konuşmanın yapıldığı tarihte Türkiye’de spordan sorumlu devlet örgütü Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü iken 2011 itibarıyla bu kurum yerini Gençlik ve Spor Bakanlığı’na bırakmıştır.

** Konuşmanın yapıldığı tarihte spor federasyonlarının özerkliği tartışmalı bir konu iken 2004 yılında çıkan 5105 sayılı “Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (13 Mart 2004 tarih ve 25401 sayılı Resmî Gazete) doğrultusunda spor federasyonları özerkleştirilmiştir. Ardından 2011 yılında kanunda yapılan bazı düzenlemeler ile özerk federasyonlar “bağımsız” federasyonlar şeklinde tanımlanmıştır.

de belirtildiği üzere pek çok görev üstlenmiş; özellikle spor federasyonlarının kurulmasına öncülük etmiş ve sporun ülke genelinde birden çok branş üzerinde yapılması için gayret göstermiştir.

TİCİ, temelde, aşağıdan yukarıya seçimle ve federe birimlerin (kulüplerin) bir üst basamağa federatif yetkiler devretmesiyle oluşan bir örgütsel yapıdır. Bu yapısıyla TİCİ, bugün bile, spor yönetimi ile ilgili yapılan tartışmaların temel konusunu teşkil eden “özerk spor yönetimi” modeli için örnek teşkil etmektedir. Gerçektende, TİCİ, “kendi kendisini yönetme yeteneğine sahip olan Avrupa’nın devlete ve hükümete karşı bağımsız olarak kurduğu, çok sporlu ve çok kulüplü federatif spor birliklerinin Türkiye’deki benzeridir” (Fişek, 1985: 105).

Kurulduğu yıl olan 1922’de futbol, atletizm ve güreş federasyonlarını bünyesinde bulunduran TİCİ, çok sporlu, ülke düzeyinde örgütlenmiş bir kuruluş olarak özerk spor yönetimi anlayış ve uygulamalarıyla tarihsel süreç içinde görevini tamamlayarak yerini Türk Spor Kurumuna (TSK) bırakırken bugünün Türkiye’sinde dahi tartışılan bağımsız spor yönetimine ilişkin model arayışlarında bir örnek olarak anılması yanlış olmasa gerektir.

TİCİ döneminin sona ermesinde hiç şüphesiz pek çok sebep rol oynamıştır. Ama en çok kulüpler arası sürtüşme ve çekişmelerin etkili olduğunu söyleyebiliriz. 3530 Sayılı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Kanununun gerekçesinde belirtildiği gibi “TİCİ Türkiye’de sporun az çok gelişmesini sağlayabilmiş ise de teşekkül tarzındaki hususi mahiyet dolayısıyla bütün sporcularımıza muta bir otorite haline bir türlü gelememesi” düşünceleri artık hakim olmuştur. Yukarıda da belirtildiği gibi bu hakim anlayışın oluşmasında kulüpler arası kavgaların etkisi büyüktür. Doğal olarak TİCİ’nin yapısından kaynaklanan ancak bir türlü giderilemeyen sorunlar spor yönetiminde yeni bir örgütlenme arayışını gündeme getirmiştir. Adı Türk Spor Kurumu (TSK) olan bu yeni örgüt TİCİ’nin son kongresi (8. Kongre) ile birlikte 1936 yılında kuruldu. Türk Spor Yönetiminde “ara rejim”, “geçiş dönemi” gibi isimlerle de anılan bu dönem TSK’nın iktidarındaki tek parti olan Cumhuriyet Halk Partisi’ne bağımlı bir çalışma düzeni içinde faaliyetlerini sürdürdüğü için yarı resmi bir nitelikte, bir bakıma parti ile devlet arasında bir yönetimi ifade etmektedir.

Parti, nihayet siyasi bir oluşumdur. Doğal olarak parti yöneticilerinin şahsi hırs ve amaçlarının spora karışması, her spordaki olumsuz hadisenin de partiye sızması kaçınılmaz hal alınca parti bu yüzden sporu bünyesinden atmak istemiş, ama bu sefer serbest bırakmayıp hükümete bağlama kararını almıştır (Fişek, 1985: 118). Böylece hem TİCİ hem de TSK dönemindeki olumsuz gelişmeler ve sporu eğitim, sağlık gibi devlet tarafından yöneten çeşitli ülkeler örnek gösterilmek suretiyle yeniden bir yapılanma gereği öne sürülerek, nihayet 1938 yılında 3530 Sayılı Kanununla Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve böylece spor üzerinde tam bir devlet otoritesi sağlanmıştır.

Sporun doğrudan doğruya devlet eliyle yönetilmesini ifade eden BTGM dönemini, başka bir deyişle şimdiki yapıyı incelemeye başlamadan evvel daha önceki yönetsel aşamaları Fişek’in şu ifadeleri ile tekrar gözler önüne serelim:

“1922–1936 dönemini kapsayan 1. aşama yönetsel önceliğini bir spor kulüpleri federasyonu olan gönüllü seçimlik Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakından, sportif özelliğini de Türkiye'nin ilk kez uluslararası spor alanlarına çıkmasından almakta; ikinci aşama ise, seçimlik gönüllü niteliğini göz önünde korumasına karşılık daha ilk kurultayında iktidar partisi CHP'ye yan örgüt olarak bağlanma kararını oybirliği ile alan yarı resmi Türk Spor Kurumunda somutlaşmaktadır.” (Fişek, 1983: 2178).

Türkiye'de sporun devlet yönetimine geçtiği ve BTGM vasıtasıyla örgütlendiği 1938 yılında önce Başbakanlığa bağlı kurulan bu spor örgütü çeşitli gerekçelerle 1942'de Milli Eğitim Bakanlığına, 1960'da yeniden Başbakanlığa, 1970 yılında ise Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile kurulan Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlanmıştır. BTGM daha sonra, 1983'te Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'nun birleşmesiyle oluşturulan Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na, 1989 yılında da tekrar Başbakanlığa bağlanmıştır. Bu arada, 1986 yılında 3530 Sayılı Kanun yerini 3289 Sayılı Kanuna bırakmış, BTGM'nin ismi de Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü (BTSGM) olmuştur. Ancak bu isim tekrar bir değişikliğe uğramış; 1989 yılında BTSGM'nin adı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) olmuştur.

Görüldüğü gibi, Türkiye'de spor örgütlenmesinde, bir taraftan TİCİ gibi federatif ve TSK gibi yarı resmi yapıların denenmesi, öte taraftan sporun devlet yönetimine geçtiği tarihten itibaren de vesayet makamının sürekli değişmesi, ister istemez “sporun nasıl yönetildiğine” ilişkin bir karara varılamamasına işaret etmektedir. Aslında temel sorunda budur.

Yukarıda genel çizgileri ile verilmeye çalışılan Türk spor yönetimi içinde spor federasyonlarıyla ilgili olarak yakın tarihsel gelişim sürecinde bazı gelişmeler de dikkat çekmektedir. Şöyle ki; 1988 yılında 3461 Sayılı Kanunla birlikte Türk spor yönetiminde önemli köşe taşlarından biri olarak kabul edilebilecek profesyonel futbolun özel yapılanması gerçekleşmiştir. Ancak bu ilk denemede görülen yetersizlik ve aksakları gidermek üzere 1992 yılında çıkarılan 3813 sayılı yasa ile futbol özerk bir yapıya kavuşturulmuştur.

Futbola özgü özerk yapılanmayı getiren bu değişim diğer spor federasyonları için gerçekleştirilmemiş, 1993 yılında çıkarılan bir yönetmelikle* federasyon başkanlarının seçimle iş başına getirilmeleri sağlanmıştır.**

Bu değişmelere rağmen Türk spor sisteminin yönetsel yapısında yeninden yapılanma ihtiyaçları halen dile getirilmekte, bu yapısal değişim ihtiyacının özellikle spor federasyonları açısından önemine işaret edilmektedir. Gerçekleştirilmesi düşünülen yeni

* Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Federasyon Başkanları Seçim Yönetmeliği, 27.10.1993 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak bu yönetmeliğin uygulanmasından her seçim öncesi bazı değişikliklere gidilmiştir.

** Zira o zamana kadar federasyon başkanları genel müdürün teklifi ilgili bakanın onayı ile atanmaktaydı. Bu sistem uygulamada bazı sakıncalar doğurmakta siyasal veya kişisel nedenlerle federasyon başkanları sıklıkla değiştirilmekte bu da hizmetin aksamasına neden olmaktaydı. Başkanların yetenekli kişilerden seçilebilmesi ve daha uzun süre görevde kalarak politik değişikliklerden etkilenmeyecek tarzda görev yapmalarını sağlayacak bir statü tespiti artık zorunlu hale gelmişti.

yapıyla spor federasyonlarının özerk bir yönetim modeline kavuşturulması hedeflenmekte, böylece etkinlik ve verimliliğin arttırılabileceği vurgulanmaktadır.

Türkiye’de Sporun Yönetsel Yapısı İçinde Spor Federasyonları

Spor federasyonları, kendi spor dalında hem ulusal hem de uluslararası faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde birinci derecede sorumlu kuruluşlardır. Spor federasyonlarının iki temel görevi bulunmaktadır; birincisi üyesi olduğu uluslararası federasyonun koyduğu teknik gerçekleştirilmesinde birinci derecede sorumlu kuruluşlardır. Spor federasyonlarının iki temel görevi bulunmaktadır; birincisi üyesi olduğu uluslararası federasyonun koyduğu teknik kuralların ülkesinde uygulanmasını sağlamak, ikincisi de kendi ulusal üst kuruluşuna bağlı ve sorumlu olarak ülke çapında kendi sporunu örgütleyip yaymaktır (Fişek, 1985: 106–107).

Türkiye’nin ilk ulusal spor örgütü olan TİCİ ile birlikte yine ilk ulusal spor federasyonlarının kurulduğunu biliyoruz. Bu dönemde, TİCİ bünyesindeki ilk federasyonlar futbol, atletizm, bisiklet, eskrim, tenis, yüzme, atıcılık, binicilik, güreş, halter ve boks olarak 24 Ağustos 1922 tarihinde oluşturulmuş ve kuruldukları tarihte de uluslararası federasyonlara üyelik için başvurmuşlardır (Fişek, 1985: 107).

Türkiye’de spor federasyonları bugün 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanununun 18. maddesi uyarınca kurulmaktadır. Buna göre, “bir veya daha fazla spor dalı, teknik ve idari bakımdan birer federasyona bağlanır. Amatör federasyonların adedi ile profesyonel dallar, Merkez Danışma Kurulu’nun görüşünü almak suretiyle Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün teklifi üzerine Başbakan tarafından tespit olunur. Amatör ve profesyonel futbol faaliyetleri Türkiye Futbol Federasyonuna bağlı iki ayrı kurul tarafından yürütülür”.

Türkiye’de spor federasyonları Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü merkez teşkilatı içinde Ana Hizmet Birimi olarak başkanlık şeklinde yer almakta ve “Spor Federasyonları Teşkilatı, Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumlulukları”* çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedirler. Anılan Kanununun Merkez Danışma Kurulu’nun görevlerini düzenleyen 10. maddesinin “d” fıkrasına göre, Merkez Danışma Kurulu federasyonlarının kurulması ve meşgul olacakları spor dalları hakkında görüş bildirmek durumundadır.

Kendi spor dalının teknik sorumlusu olan her spor federasyonunun başında bir başkan, as başkan veya başkanlar, federasyon yönetim kurulunu meydana getiren üyeler ve bir genel sekreter ile yeterli büro personeli bulunmaktadır. Federasyonlarda ayrıca danışma ve teknik kurullar ile hukuk, sağlık, eğitim, merkez hakem, organizasyon, dış ilişkiler gibi diğer kurullar da oluşturulmaktadır. Spor federasyonlarında görev yapan başkan ve yönetim kurulu üyeleri ile diğer kurullarda görev yapanlar gönüllü üyeler olup yaptıkları hizmet karşılığında her hangi bir maddi gelir talebinde bulunmazlar.

* Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Spor Federasyonlarının Teşkilatı, Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği, 22.11.1993 tarih ve 21766 Sayılı Yönetmelik.

Anılan yönetmeliğe göre aynı zamanda yönetim kurulunun da başkanı olan federasyon başkanı, yurt içinde ve dışında kendi spor dalını temsil etmek gerektiğinde bu yetkisini asbaşkan veya genel sekreterine devretmek, federasyon içindeki diğer kurulların düzenli ve koordineli çalışmasını sağlamak, idari ve mali konularda tahakkuk memurluğu yetki veya sorumluluğunu taşımak veya uygulamada karşılaşılan problemlerin çözümünü sağlamak gibi yetkilere sahiptir. Federasyon yönetim kurulu ile diğer kurulların görev süreleri federasyon başkanının görevde kalmasına bağlıdır, federasyon başkanının herhangi bir sebepten dolayı ayrılması durumunda bu kurulların görev süresi de sona ermektedir.

Yine aynı yönetmeliğe göre Federasyon Yönetim Kurulu, federasyonun karar organıdır. Bu kurulun bazı görevleri ise şunlardır; federasyonun master ve 4 yıllık planı ile bütçe taslağını hazırlamak, sorumluluğu altındaki spor dalı veya dallarına ilişkin gelişmeleri takip etmek, müsabakaların uluslararası kurallara göre yürütülmesini sağlamak, kulüpler arası yarışmalarla ilgili teknik anlaşmazlıkları çözmek, yarışmaların düzenlenmesi için gerekli ortamı sağlamak, millî takım antrenörü ve sporcularının tespitini yapmak.

Federasyonların yürütme organı, federasyon genel sekreteri ile ona bağlı yeterince büro personelinden oluşmaktadır. Bunlar, federasyonların idari işlerini yürütmektir. Federasyon genel sekreteri aynı zamanda karar organı olan federasyon yönetim kurulunun da doğal üyesidir. Federasyonların yan kurulları ise konuları ile ilgili gerekli çalışmaları yapmada federasyon yönetimine destek olurlar.

Öte yandan, federasyonların illerle irtibatını sağlayan ve faaliyetlerin organizasyonunda federasyonla işbirliği yaparak yardımcı olan federasyon il temsilcileri de bulunmaktadır. Federasyonlar, kendi spor dalları ile ilgili teknik ve idari faaliyetlerden dolayı genel müdürlük makamına karşı sorumludurlar.

Görüldüğü gibi, spor federasyonları kendi alanlarında hem ulusal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi hem de dış dünyaya açılan kapı olmaları nedeniyle spor örgütü içinde fonksiyonel birimlerin başında gelmektedir. Bu öneminden dolayı özellikle son yıllarda spor federasyonların özerkleşmesi temel konu olarak spor yönetiminin gündemini meşgul etmektedir.

Esasen Türkiye’de spor yönetiminin yeniden yapılandırılması ve federasyonlarına işlevsellik kazandırılması düşüncelerinin yeni olmadığı da söylenebilir. Mesela 1946 yılında düzenlenen 1. Beden Eğitimi ve Spor Şurası’nda federasyon başkanlarının seçimle iş başına gelmelerine ilişkin görüşlerin dile getirildiği (MEB, 1946), 1961 Spor Şurası’nda da “Türk sporunun gelişmesi ve yeniden düzenlenmesi amacıyla özellikle Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü teşkilatının günün icaplarına ve Türk sporunun gelişmesini sağlayacak şekilde organize edecek hüviyette bir kanun tasarısından” söz edilmesi (Karaküçük, 1999), yine 1990 ve 1999 şuralarında özellikle federasyonların özerkliğine ilişkin görüşlerin üzerinde durulması, DPT 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporunda da aynı görüşlere ayrıntılı bir şekilde yer verilmesi (DPT, 2000: 24–27), Türkiye’de sporun örgütsel ve yönetsel yapısının ve bu yapı içinde federasyonların

işlevselliğinin yetersizliğine işaret eden belgelerdir. Bilhassa 1999 Spor Şurası'nın açılış konuşmasını yapan dönemin spordan sorumlu Devlet Bakanı, spor alanında bir "Yapısal Değişim Projesi"nden ve bu proje dahilinde federasyonların özerkleşmesinden bahsetmesi dikkate değerdir. Nitekim "Spor Yüksek Konseyi ve Spor Genel Müdürlüğü Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı"nın genel gerekçesinde de mevcut teşkilat yapısının günün ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak kaldığı ve spor federasyonlarının, diğer ülkelerde olduğu gibi tedricen idari ve mali açıdan özerk hale getirilmesinin önem arz ettiği hususlarının yer alması* çözüm arayışlarının devam ettiğini göstermektedir.

Ancak özellikle spor federasyonlarının özerkleşmeleri ile ilgili düşünceler gündeme getirilirken, futbol federasyonu örneğinde olduğu gibi, alt yapı hazırlanmadan özerkliğe geçildiğinde sorunların ortaya çıkabileceğine dikkat çekilmektedir (GSGM, 1999: 77). Yukarıda zikredilen yasa tasarısının genel gerekçesindeki "spor federasyonlarının tedricen idari ve mali açıdan özerk hale getirilmesi" ifadesi de bu tereddüdü doğrulamaktadır. Aslında spor federasyonlarının özerkleşmesi, futbol federasyonunda olduğu gibi tamamiyle özerkleşme yerine, görevlerini yerine getirmede karşılaştıkları önemli engellerin belirlenerek ortadan kaldırılması, seçim sisteminde yaşanan sıkıntıların giderilmesi ve federasyonların gelişmişlik düzeylerine göre süreç içinde özerkleşmeye geçilmesi akla daha yakın görülmektedir.

Özerkliğe geçişte üç temel adımdan bahsedilebilir; birincisi seçim sistemi, ikincisi mali özerklik ve üçüncü olarak da idari özerkliktir. Aslında birinci adım zaten özerkliği sağlamada en önemli aşamayı meydana getirmekte ve hem idari hem de mali özerkliğin temelini oluşturmaktadır. Burada seçimin demokratik, katılımcı, merkezi ve mahalli baskıdan uzak bir yönetmelik çerçevesinde uygulanması gerekmektedir.

İkinci ve üçüncü adımlar ayrı maddeler olarak düşünülse de aslında birbirleriyle bütünüyle ayrılmış konular değildir. Her iki durumda da federasyonlar birçok konuda mevcut üst yönetimin (GSGM) onayına bağlı olarak idari ve mali hizmetleri yerine getirmektedirler. Doğal olarak bu durum, merkezi yönetimin bilinen bürokratik çalışma düzeninden kaynaklanan aksamaları da beraberinde getirmektedir.

Bu noktada üzerinde özellikle durulması gereken husus, federasyonları mali açıdan özerkliğidir. Gerçek şu ki, günümüz şartlarında tüm federasyonların ihtiyacı olan mali kaynağın tamamını temin etmesi mümkün olmayacağı için kamu adına hizmet veren federasyonlar özerk olsalar bile kamu kaynaklarından aynı ve nakdi yardım alabilmelidirler (GSGM, 1999: 80). Mali özerkliğe geçişte bir çözüm önerisi olarak "federasyonlar adına hesap açılması" ilk adım olarak düşünülmeli ve federasyonlar elde ettikleri gelirleri lüzumuna inandıkları konularda rahatça harcayabilmeliler.

* Spor Yüksek Konseyi ve Spor Genel Müdürlüğü Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı (Tasarı 06.12.2000 tarihinde kanunlaşmak üzere ilgili mercie sunulmuştur).

Bu arada yine mali özerklikle ilgili olarak bir ölçüde gelişme sağlayacak olan sponsorluk uygulamaları önem kazanmaktadır. Ancak 13 Eylül 2001 tarih ve 24522 Sayılı resmi gazetede yayınlanan “GSGM Sponsorluk Yönetmeliği”nin çerçevesi ihtiyaçların doğrultusunda geniş tutularak özellikle yurt içi sportif faaliyetlerinde yönetmelik kapsamına dahil edilmesi gerçekleştirilmelidir.

Sonuç

Türkiye’de spor alanında ilk ulusal örgütlenmeden bugüne kadar sporun yönetimine dair arayışlar sürekli gündeme gelmiştir. Özerk bir spor yönetiminden devlet otoritesine geçilmesi, spor yönetimini temsil eden örgütün, değişik gerekçelerle bir kuruluştan başka bir kuruluşa bağlanması, futbol federasyonunun özerkleştirilmesi ve diğer federasyonlarda da “seçim” gibi özerkliğe işaret eden uygulamaların getirilmesi, uygun bir yönetim modeli arayışlarının açık delilleridir. Ancak özellikle son yıllarda Türk spor örgütü ve spor federasyonlarında “yapısal değişim” konusu daha yoğun olarak dile getirilmekte, hatta bazı yasal düzenlemelerle (Sponsorluk Yasa ve Yönetmeliği, Spor Yüksek Konseyi ve Spor Genel Müdürlüğü Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı gibi) çözüm bulunmaya gayret edilmektedir. Ne var ki istenilen sonuçlara henüz ulaşılmış değildir.

Avrupa Birliği’ne girme çabalarının yoğunlaştığı şu günlerde spor alanında da gerekli yapısal reformlar bir an önce gerçekleştirilmelidir. Aslında Avrupa Birliği’nin getireceği zorlayıcı etkilerle değil, sporda ileri gitmiş birçok demokratik ülkedeki gibi devletin sporu, destekleyici ve denetleyici bir üst kurul şeklinde yapılanarak yönetmesi, ayrıca spor federasyonlarının acil olarak özerk bir yapıya kavuşmaları gerçeğinin artık anlaşılması gerekmektedir.

Kaynaklar

- BTUM, 20. Cumhuriyet Yılında Beden Terbiyesi ve Spor, Ankara: Çankaya Matbaası, 1993.
- DPT, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Beden Eğitimi, Spor ve İstanbul Olimpiyatları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2000.
- FİŞEK, K., “Türkiye’de Spor”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, c. 8, İstanbul: İletişim, 1983: 2178.
- FİŞEK, K., 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1985.
- GSGM, Spor Şurası 1990, Ankara, 1990.
- GSGM, Spor Şurası 1999 (30 Haziran – 02 Temmuz), Ankara, 1999.
- GSGM, Spor Federasyonlarının Teşkilatı, Çalışma, Görev, Yetki ve Sorumluluk Yönetmeliği, 22.11.1993 Tarih ve 21766 Sayılı Resmi Gazete.
- KARAKÜÇÜK, S., Cumhuriyet Döneminde Spor Şuraları, 1999 Spor Şurası içinde, GSGM Yayını, Ankara 1999.
- MEB, 1. Beden Eğitimi ve Spor Şurası, 18 – 24 Şubat 1996.